

SOSIAALITYÖN TIETEENALAA RAKENTAMASSA

Suvi Raitakari: *YTT, dosentti, tenure track -professori, Tampereen yliopisto*

Jenni Karsio: *YTM, puheenjohtaja, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry*

Satka, Mirja & Moilanen, Johanna & Pohjola, Anneli & Rauhala, Pirkko-Liisa & Isokuortti, Nanne (toim): *Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa. Huoltaja-säätiö, Helsinki, 2023, 354 s.*

Millaisten tapahtumaketjujen tuloksena sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksen nostaminen ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi mahdollistui? Mitkä tekijät tukivat sosiaalityön tieteellistämistä 1970–1990-luvuilla? Mikä toimi sitä vastaan? Ketkä olivat rakentamassa sosiaalityön tieteenalaa ja miten sosiaalityön akatemisoituminen eteni eri yliopistoissa? Näihin kysymyksiin vastaa arvokkaalla tavalla uusi kokoomateos *Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa*.

Teos on ensimmäinen kuvaus suomalaisen sosiaalityön tieteenalan syntyprosesseista. Se koostuu akatemisoitumisprosessin toimeenpanneiden tutkijoiden monipuolisista analyysistä. Tavoitteena ei ole ollut esittää yhtä suurta kertomusta, vaan antaa kirjoittajille vapaus dokumentoida elettyä historiaa juuri niin kuin he ovat hyväksi nähneet. Aineistoina on käytetty sekä aikalaikirjallisuutta ja –tutkimusta että erilaisia virallisaineistoja asetuksista pöytäkirjoihin. Lisäksi on hyödynnetty kirjoittajien omia aikalaismuistiinpanoja, esitelmiä, kalentereita ja päiväkirjoja.

Teos kuvaa hyvin, kuinka yhteiskunnan modernisaatio tuotti myös ne edellytykset ja mahdollisuudet, joiden pohjalta nykyisen akateemisen sosiaalityön oli mahdollista rakentua. Ilman julkisen sektorin, palkkatyöyhteiskunnan, sosiaaliturvan ja koulujärjestelmän kehittymistä ei sosiaalityö olisi voinut muotoutua yhteiskuntatieteelliseksi tieteenalaksi. Siten teosta lukiessa havaitsee, kuinka sosiaalityön historia kietoutuu osaksi myös Suomen sosiaaliliistoriaa. Tieteellistymisen läpimurto alkoi 1960-luvulta, mutta sosiaalityön tieteenalan aktiivinen muodostaminen ajoitetaan teoksessa ensimmäisen ja toisen modernisaation nivelvaiheeseen 1970- ja 1980-luvuille. Teos kuvaa ja analysoi tärkeällä tavalla sitä, miten sosiaalityö saavutti 1990-luvulla sellaisen yliopistollisen aseman, joka mahdollisti maisterin ja tohtorin tutkintojen suorittamisen sosiaalityö pääaineena.

Teoksen avulla lukija pääsee mukaan kiehtoviin, mutta samalla ristiriitaisiin kehityskulkuihin, joiden tiedostaminen auttaa paikantamaan ja ymmärtämään tämän päivän yliopistollista sosiaalityön koulutusta ja tutkimusta. Lukukokemukseen vaikuttaa paljolti se, missä vaiheessa lukija itse on tullut osaksi sosiaalityön tieteellistymisen tarinaa vai lukeeko hän teosta yliopistollisen sosiaalityön ulkopuolelta. Meille lukijoina jäi päällimmäisenä vaikutelma sosiaalityön tieteellistymisestä kamppailujen ja kumppanuuksien tarinana: sosiaalityön nykyinen asema ja paikka tiedeyhteisössä ei ole ollut, eikä ole edelleenkaan itsestäänselvyys vaan se edellyttää jatkuvaa vahvistamista. Sosiaalityön tieteellistymisen on vaatinut ja vaatii edelleen tieteenalan ihmisiltä kovaa työtä

ja kirkasta visiota sosiaalityöstä vahvana tieteenalana. Nuoremmat sukupolvet ovat paljon velkaa aiemmille sukupolville, jotka ovat tehneet sosiaalityöstä yhteiskuntatieteen. Sosiaalityö tieteellistyi monen toimijan tuella: koulutustason nostamisella ja tutkimuksen edistämisellä on ollut vahvat tukijat (ja myös vastustajansa) tiedeyhteisössä, valtionhallinnossa, ammattiyhdistystoiminnassa ja kentällä toimivien ammattilaisten keskuudessa. Teoksen yksi oppi onkin nähdäksemme, että sosiaalityö tarvitsee kehittyäkseen hyvät liittolaiset ja kumppanit niin yliopiston sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa -teos muodostuu esipuheesta, kattavasta johdannosta ja kolmesta osiosta, joissa on yhteensä 11 puheenvuoroartikkelia. Ensimmäinen osio ”Sosiaalityön tieteellistämisen taustatekijöitä” alkaa vuonna 1970 asetetun sosiaalityön koulutuskomitean tehtävän ja merkityksellisyyden analyttisellä kuvauksella osana sosiaalityön tieteellistymisen polkua. Koulutuskomitean tehtävänä oli muun muassa laatia kokonaissuunnitelma sosiaalihuollon koulutuksen määrällisestä ja laadullisesta uudistamisesta. Komitean perustamisessa Sosiaalityöntekijöiden Liitolla oli aktiivinen rooli ja komitealla oli keskeinen merkitys 1970-luvun sosiaalityöntekijän ammattikuvan selkiytymisessä. Sen tekemässä määrittelytyössä voi nähdä yhteyksiä tämän päivän tapaan määrittellä sitä, mitä sosiaalityö on. Ensimmäisen osion toisessa artikkelissa tuodaan esille sosiaalityön käytännön asiakas- ja kehittämistyössä syntyvän tiedon ja kokemusten tärkeyttä tieteellistyvän sosiaalityön tiedonmuo-

dostuksessa. Artikkelit tuo esille, kuinka käytäntöteoreettinen tiedonmuodostus on keskeistä sosiaalityön ammatin yhteiskunnallisen aseman ja sen uskottavuuden vahvistamisessa.

Teoksen toisen osion ”Tieteellistämisen eteneminen eri yliopistoissa” artikkeleissa kuvataan sosiaalityön osin erilaisia tieteellistymisen prosesseja Tampereen, Helsingin, Jyväskylän, Lapin, Kuopion ja Turun yliopistoissa. Niistä on esimerkiksi luettavissa, kuinka sosiaalityön ero sosiaalipolitiikasta eteni eri yliopistoissa eri tavalla ja vaihtelevissa aikatauluissa. Teoksen päättää kolmas osio ”Tieteellistymisen haasteita ja tukipilareita”. Osion aloittavassa artikkelissa tutkitaan ja kuvataan sosiaalityön yliopistoissa vuosina 1982–1992 toteutettua kiistanalaista ”koulutusihmettä” eli sosiaalityön pätevyitysmiskoulutusta. Sen tarve syntyi tilanteessa, jossa 1980-luvulle asti vallinneista väljistä kelpoisuusehdoista siirryttiin lakimuutoksen myötä tiukempien kelpoisuusehtojen aikaan. Kelpoisuusehdoilla on kaikkinsa ollut iso sosiaalityön tieteellistymistä tukeva merkitys. Samankaltainen arvo on ollut sosiaalityön käytännönopetuksen kehittymisellä, jota eritellään kolmannen osion toisessa artikkelissa. Kiinnostavana yksityiskohtana tuodaan esille, että käytännönopetuksen termi on vuonna 1970 perustetun sosiaalityön koulutuskomitean aikaa kestänyt käsitteinnovaatio. Sosiaalityön koulutusvolyymin nousua ja tieteellistymistä on tukenut tärkeällä tavalla myös sosiaalityön yliopistoyksiköiden tiivis keskinäinen yhteistyö, jota keskeisellä tavalla ylläpitää edelleen vuodesta 1987 alkaen järjestetty yliopistojen yhteinen kevätseminaari. Teoksen viimeisessä artik-

kelissa sosiaalityön yliopistoyksiköiden yhteistyötä analysoidaan sosiaalityön koulutuksen kehitystä mahdollistavien tekijöiden kehyksessä. 1990-luvun loppua ja uuden vuosituhatosen alun runsaan kymmenen vuoden ajanjakso nimetään ”valtioystävälliseksi kultaisen kehityksen vaiheeksi”, jolla on ollut ratkaiseva merkitys sosiaalityön akateemisoitumisen prosessissa.

Kokonaisuudessaan teos valottaa ensinnäkin sitä, miten monien ristiriitaisuuksien paineessa sosiaalityö muotoutuu ajassa. Puheenvuoroartikkeleissa tulevat avatuiksi monenlaiset jännitteet ja sovittelut: byrokraattisen, huollollisen ja tapauskohtaisen työtteen (case work); sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan; käytäntö- ja teoriasuhteen; akateemisuuden ja käytännön osaamisen välillä kuin myös sukupuolten välillä. Nähdäksemme juuri jännitteet,

niiden sovittelu, purkaminen ja hyödyntäminen lopulta tekevät sosiaalityöstä ajassa elävän ja tärkeällä tavalla omanlaisensa tieteenalan. Toiseksi teos kokoaa yhteen tietoa oppialan pioneereista ja avainhenkilöistä, ihmisistä, jotka ovat olleet ja ovat edelleen edistämässä oppialaa. Kyseessä on siten kaiken muun ohella kiinnostava henkilöhistoriallinen kuvaus sosiaalityön tieteellistämislle keskeisistä henkilöistä Suomessa. Teoksen kirjoittaminen ja sen saattaminen avoimesti kaikkien saataville on arvokas teko sosiaalityön tiedeyhteisölle. Tekstin alussa esitettyjen kysymysten lisäksi teos vastaa myös kysymykseen siitä, mitä sosiaalityö on. Kaiken kaikkiaan teos on tärkeää luettavaa etenkin nykyisen yliopistollisen sosiaalityön toimijoille ja tekijöille, mutta myös kaikille sosiaalityöstä kiinnostuneille.